

2018. gada 29. marts,
Nr. 6 (131)

Pirmašskolas Izglītība

Numura
tēma

Par bērna attīstības likumsakarībām

✿ Sagatavoti jauni
mācību līdzekļi pirm skolai
par globālo izglītību

✿ Lieldienas gaidot.
Scenārijs

Neaizvēlies

- 3 Par bērna attīstības likumsakarībām
- 5 Sagatavoti jauni mācību līdzekļi pirmsskolai par globālo izglītību

Bērnu izpratnes par globālās izglītības jautājumiem veidošana pirmsskolā

- 8 Lieldienas gaidot. Scenārijs

Evelīna Vorobjeva (Baltinavas vidusskolas pirmsskolas izglītības grupa). Pavasara vēstneši.

Amija Gibala (Baltinavas vidusskolas pirmsskolas izglītības grupa). Ceļā uz Lieldienām.

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” elektroniskais pielikums „Pirmsskolas Izglītība”

Izdevējs: SIA „AB konsultants”
Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805

Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnauva iela 21

Rīgā, LV-1010; tālr.: 67096393;
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv
www.izglitiba-kultura.lv

Redaktore: Daiga Kļanska
Korektore: Zigrīda Purvliče
Datorgrafiķe: Linda Prātniece

Uz vāka: Daniela Juhmane (Baltinavas vidusskolas pirmsskolas izglītības grupa). Pūpoliņi.

Par bērna attīstības likumsakarībām

Sākums – „Pirmskolas Izglītība”,
28.02.2018., Nr. 4

OĻEGS NIKIFOROVS,
Dr. psych., Baltijas Starptautiskās
akadēmijas asociētais profesors

Pie attīstības periodizācijām, kuras kā pamatu apskata attīstības spēkus virzošos iemeslus, izceļot nozīmīgākās katras stadijas īpašības, tradicionāli pieskaita Ļeva Vigotska (*Лев Выготский*, 1896–1934) un Danila Elkoņina (*Даниил Элкинин*, 1904–1984) periodizāciju. Kā vairāk izstrādātu aplūkosim D. Elkoņina attīstības periodizāciju.

BĒRNA ATTĪSTĪBA SĀKAS SOCIĀLAJĀ MIJIEDARBĪBĀ

D. Elkoņinam par psihiskās attīstības periodizācijas pamatu kalpoja Ļ. Vigotska kultūrvēsturiskās teorijas tēzes un Alekseja Ļeontjeva (*Алексей*

 Tuvākās attīstības zona liecina par pieaugušā galveno lomu bērna psihiskajā attīstībā, jo tas, ko bērns sākumā dara pieaugušo vadībā, pēc tam kļūst par viņa paša sasniegumu. Tuvākās attīstības zona ļauj raksturot attīstības iespējas un perspektīvu. Tās noteikšanai ir svarīga nozīme bērna psihiskās attīstības diagnostikā.

Леонтьев, 1903–1979) darbības teorija. Psihiskās attīstības avots ir bērna ārējā praktiskā darbība, tomēr ne katra darbība var kļūt par psihiskās attīstības avotu. Galvenās darbības robežās notiek centrālo vecuma jaunveidojumu formēšanās. Bērna attīstība no paša sākuma ir sociāla. Sociālajā mijiedarbībā ir psihisko jaunveidojumu sākums.

D. Elkoņins aplūkoja bērnu kā viengabalainu personību, kas aktīvi apgūst apkārtējo pasauli: priekšmetu pasauli un cilvēku pasauli. Attiecīgi eksistē divas attiecību sistēmas: „bērns–pasaule” un „bērns–pieaugušais”. Lieta, kurai piemīt noteiktas fiziskas īpašības, ietver sabiedriski izstrādātas pašlietošanas metodes,

metodes darbībām ar to. Tādā veidā lieta – tas ir sabiedriska priekšmets, darbības, kuras bērnam ir jāapgūst ar pieaugušā palīdzību.

PIEAUGUŠAJAM IR GALVENĀ LOMA BĒRNA PSIHISKAJĀ ATTĪSTĪBĀ

Ir nepieciešams tuvāk aplūkot jēdzienu, kuru ieviesa Ļ. Vigotskis un kurš psiholoģijā ieguva nosaukumu „tuvākās attīstības zona”. Šis jēdziens raksturo mācīšanas un psihiskās attīstības saikni. Tuvākās attīstības zona tiek noteikta pēc to uzdevumu satura, kurus bērns nevar veikt patstāvīgi, bet jau realizē ar pieaugušo palīdzību. Tuvākās attīstības zona lie-

cina par pieaugušā galveno lomu bērna psihiskajā attīstībā, jo tas, ko bērns sākumā dara pieaugušo vadībā, pēc tam kļūst par viņa paša sasniegumu. Tuvākās attīstības zona ļauj raksturot attīstības iespējas un perspektīvu. Tās noteikšanai ir svarīga nozīme bērna psihiskās attīstības diagnostikā.

GALVENĀS DARBĪBAS VEIDI

Pieaugušais bērna priekšā uzstājas ne tik daudz kā cilvēks, bet vairāk kā noteiktas sabiedrības, kurā ir sociālās lomas, iekārta, motīvi, darbību stereotipi, to vidū arī audzināšanas stereotipi, pārstāvis. Attiecīgi pieaugušais – tas ir sabiedrības pieaugušais. Bērna darbība sistēmā „bērns–sabiedrības pieaugušais” un „bērns–sabiedrības priekšmets” ir vienots process, kurā formējas pati bērna personība. Tomēr, izveidojot vienotu procesu sistēmu „bērns–priekšmets” un „bērns–pieaugušais” apgūšanai konkrētā vecuma galvenās darbības ietvaros, viena no sistēmām izvirzās pirmajā plānā, ieņemot dominējošo stāvokli. Attiecīgi viena otru nomainošās galvenās darbības nosaka secīgu sistēmas „bērns–priekšmets” un „bērns–pieaugušais” mainīšanos. (Sk. tabulu, kurā ir parādītas galvenās darbības vecuma perioda maiņa.)

BĒRNA ATTIECĪBAS AR CILVĒKIEM

Visas galvenās darbības var iedalīt divās grupās atkarībā no sistēmas, kura ir dominējošā. Pirmo grupu veido tās darbības, kas orientē bērnus uz savstarpējo attiecību normu formēšanu. Tā ir zīdaiņu dabiskā emocionālā saskarsme, pirmsskolas vecuma lomu spēle, pusaudža personīgā saskarsme. Tās atšķiras cita no citas satura ziņā, bet ir viena tipa darbības, kas attiecas uz sistēmu „bērns–sabiedrības pieaugušais” vai „cilvēks–cilvēks”.

D. Elkoņina psihiskās attīstības periodizācija pirmsskolas vecumā

Vecuma periodi	Galvenā darbība	Attiecību sistēma
Zīdaiņa (0–1 gads)	Saskarsme ar pieaugušajiem	Cilvēks–cilvēks
Agrā bērnība (1–3 gadi)	Priekšmetiska darbība	Cilvēks–priekšmets
Pirmsskolas vecums (3–6 gadi)	Lomu spēle	Cilvēks–cilvēks

BĒRNA DARBĪBAS AR PRIEKŠMETIEM

Otrajā grupā ietilpst darbības, kurām pateicoties bērnam veidojas priekšstati par priekšmetu pasauli un veidiem, kā darboties tajā. Tā ir jaunākā vecuma bērna priekšmetu manipulatīvā darbība, jaunākā skolēna mācību darbība un jaunieša mācību un profesionālā darbība. Otrās grupas darbībām galvenokārt ir saistība ar sistēmu „bērns–sabiedrības priekšmets” vai „cilvēks–priekšmets”.

Pirmās grupas darbībās attīstās galvenokārt motivācijas un nepieciešamības sfēra, bet otrās grupas darbībās – intelektuāli izglītojošā. Šīs divas līnijas veido vienu veselu personības attīstības procesu, bet ar vienas no sfērām pārsvaru katrā vecuma posmā.

Pie katra kārtējā savas attīstības posma bērns nonāk ar zināmu nesaķaņu starp to, ko viņš ir apguvis no attiecību sistēmas „cilvēks–cilvēks”, un to, ko viņš ir apguvis no sistēmas „cilvēks–priekšmets”. Tieši tos momentus, kad šī nesaskaņa ir vislielākā, sauc par krīzēm, un saskaņā ar tām notiek tās puses attīstība, kura atpalika iepriekšējā periodā. Bet katra no pusēm gatavo nākamās attīstību.

Pats D. Elkoņins psihiskās attīstības periodiskuma hipotēzes teorētisko un praktisko nozīmi nosaka tā:

- ☼ pirmkārt, tā ļauj pārvarēt bērnu psiholoģijā eksistējošo pārrāvumu starp motivācijas un nepieciešamības un intelektuāli izglītojošās personības attīstības pusi;
- ☼ otrkārt, dod iespēju aplūkot psihiskās attīstības procesu nevis kā līniju, bet kā augšupejošu spirāli;
- ☼ treškārt, tā atver ceļu uz to sakaru pētīšanu, kas eksistē starp atsevišķiem periodiem, uz funkcionālās jebkura iepriekšējā perioda nozīmes noteikšanu, lai iestātos nākamais periods;

☼ ceturtkārt, šī hipotēze piedāvā tādu psihiskās attīstības sadalīšanu pa periodiem un stadijām, kas atbilst šīs attīstības iekšējiem likumiem, bet ne kaut kādiem ārējiem ar to saistītiem faktoriem.

Cilvēka dzīves cikla periodizācijas, kuras aplūkojam, faktiski ir viena no cilvēka psihiskās attīstības pušu attīstības klasifikācijām. Acīmredzot viengabalainas, integratīvas cilvēka psihiskās attīstības periodizācijas veidošana – tas ir nākotnes darbs. Tam būs vajadzīgi ne tikai intensīvi empīriskie pētījumi un teorētiskie meklējumi, bet arī sadarbība ar citām psiholoģijas jomām, kā arī ar bioloģiju un ģenētiku.

Pieminēto psihiskās attīstības periodizāciju analīze rāda, ka, par spīti dažādiem pamatojumiem un klasifikāciju ierobežojumam, daudzas no tām atzīmē vienus un tos pašus vecuma periodus cilvēka dzīvē, tātad tie acīmredzot ir attīstības stadijas, kam piemīt kvalitatīvas īpatnības.

Mācīšanas un audzināšanas procesi ir cieši saistīti un ir neatraujami viens no otra. Pirmsskolas vecuma darbību un prāta attīstību mēs jau aplūkojam, bet par audzināšanu pārņemsim nākamajā reizē.

IETEICAMĀS LITERATŪRAS SARAĶSTS

1. *Современная психология: справочное руководство.* – М.: ИНФРА-М, 1999.
2. *Психология. Учебник для гуманитарных вузов / под общей ред. В. Н. Дружинина.* – СПб.: Питер, 2001.
3. *Психология: учебник для студентов высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. Кн. 1. Общие основы психологии. 3-е издание.* – М.: Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 1997.
4. *Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания.* – Л.: Изд-во ЛГУ, 1968.
5. *Годфруа, Ж. Что такое психология: в 2-х т. Т. 1., ч. 2, гл. 4 / пер. с фр. Н. Н. Алипова; под ред. Г. Г. Аракелова.* – М.: Мир, 1999.
6. *Равич-Щербо, И. В. и др. Психогенетика: учебник.* – М.: Аспект-пресс, 1999.

Sagatavoti jauni mācību līdzekļi pirmskolai par globālo izglītību

AGRITA MIESNIECE,
„Skola2030”, pirmskolas satura izstrādes vadītāja,
projekta „Global schools” eksperte

Mūsdienu pasauli raksturo globalizācija, informācijas tehnoloģiju attīstība un vērtību daudzveidība, tāpēc mainās cilvēku ikdienas dzīve, ieradumi, vērtības. Šādos apstākļos mainās arī izglītības loma. Pārmaiņas pasaulē neizbēgami ietekmē gan bērnus, gan vidi, kurā notiek mācību process.

Būtiska vispārējās izglītības – gan formālās, gan neformālās – sastāvdaļa ir globālā izglītība, kuras nozīme mūsdienās strauji palielinās. Tāpēc ir svarīgi, lai jau no pirmskolas bērni iegūtu sapratni par to, kā ikviens cilvēks ir saistīts ar savu tuvāko apkārtni, savu valsti un pasauli un kā viņa rīcība tās ietekmē. Iegūtās prasmes un attieksme par procesiem pasaulē palīdz bērnam kļūt par zinošu, pārliecinātu un atbildīgu pilsoni.

2018./2019. mācību gadā tiek plānots pirmskolā, bet pēc tam secīgi nākamajos izglītības posmos ieviest pilnveidotu mācību saturu „Izglītība mūsdienīgai lietpratībai”, lai skolēnos attīstītu dzīvei 21. gadsimtā svarīgas zināšanas, prasmes un ieradumus, kas tiek balstīti vērtībās, citiem vārdiem, lietpratību. Izstrādātajā mācību saturā ir iekļautas arī globālās izglītības idejas: bērnu vecumam un attīstībai atbilstīgas prasmes un ieradumi, kas ir nepieciešami, lai orientētos mūsdienu pasaules norisēs, spētu pieņemt pamatotus lēmumus un aktīvi rīkotos, izprastu sociālās un dabas vides ilgtspēju, pieņemtu vērtības un

cieņu pret dažādo, vienlīdzīgas iespējas, konfliktu nepieļaušanu un to risināšanu, pilsonisko līdzdalību un aktīvu rīcību.

Jaunais mācību saturs ir veidots pēctecīgi un saskaņoti no pirmskolas līdz vidusskolai. Pirmsskolas izglītībā lielākais uzsvars ir likts uz dzīvei nepieciešamo prasmju jeb caurviju prasmju apguvi. Tās ir prasmes, kuras jau pirmsskolas vecuma bērniem palīdz dzīvot mūsu mainīgajā pasaulē, kritiski vērtējot un izmantojot informāciju, iedziļinoties, ļaujot vaļu iztēlei, ieklausoties citos, sadarbojoties, izdarot izvēli un pieņemot lēmumus. Apgūstamās caurviju prasmes ir domāšana un radošums, pašizziņa un pašvadība, sadarbība un līdzdalība, digitālā prasme. Domāšanas un radošuma prasme izpaužas bērna darbībā, skaidrojot novēroto vai iegūto informāciju, salīdzinot un klasificējot objektu grupas, lietojot algoritmus da-

žādās situācijās, izvērtējot informāciju un notikumus, spriežot, secinot, pamatojot savas domas. Pašizziņa un pašvadības prasme ir apgūta, ja bērns sāk apzināties sevi kā individu, savas vēlmes, vajadzības un intereses, pazīt un vadīt savas emocijas, kopā ar pedagogu izvirzīt sev saprotamus mērķus, pieņemt lēmumus, kas ir saistīti ar rīcību, un novērtēt savus sasniegumus. Sadarbojoties bērns sāk veidot noturīgus sociālos ieradumus, mācās sarunāties, saprasties, sadarboties. Līdzdarbojoties bērns sāk domāt un rīkoties, respektējot citu intereses, sadarbojoties, kopīgi risinot problēmas. Pirmskolā bērni izmanto citu radītu digitālu saturu un mācās atšķirt reālo no iedomātā.

Nākamajā mācību gadā pirmskolā, ieviešot jauno mācību saturu, tiks izmantota jauna mācīšanās pieeja – dziļā mācīšanās jeb mācīšanās iedziļinoties. Dziļā mācīšanās ietver elementus un to savstarpējo ietekmi, lai mācīšanās rezultāts bērnam būtu noteiktas tēmas izpratne, spēja redzēt kopsakarības un vēlme apgūt un radīt jaunas, sev nozīmīgas, ar ikdienas dzīvi saistītas zināšanas.

Dziļās mācīšanās elementi ir:

- 🌱 skaidrs sasniedzamais rezultāts bērnam;
- 🌱 jēgpilni, daudzveidīgi uzdevumi un pedagoga atbalsts;
- 🌱 attīstoša atgriezeniskā saite;
- 🌱 bērna domāšana par savu mācīšanos.

Ar skaidru sasniedzamo rezultātu bērnam saprotam to, ka pedagogs izvirza skaidrus, uz dziļāku izpratni vērstus sasniedzamos rezultātus bērnam, lai bērns iegūtu jaunas zināša-

NO MEŽA LĪDZ PAPĪRAM

Mācību līdzeklis pirmsskolai un sākumskolai

“VANNAS PĪLĪTE, KUR TU PELDI?”

Mācību līdzeklis pirmsskolai un sākumskolai "Plastmasa"

RAIBĀ TOMĀTU PASAULE

Mācību līdzeklis pirmsskolai un sākumskolai

nas un prasmes, balstoties uz savu personisko pieredzi. Šiem sasniedzamajiem rezultātiem ir jābūt skaidri izmērāmiem, lai tos var novērot bērna darbībā. Svarīga ir bērna motivēšana ar viņa ikdienas dzīvi saistītu jaunu zināšanu un prasmju apguvei. Ja bērnam nav intereses par mācību procesu kopumā, trūkst arī koncentrēšanās un nenotiek informācijas apstrāde, ko veiktu uztvere un atmiņa. Tāpēc bērnam ikdienā būtu jāsaprot, ko viņš mācās un kāpēc viņam ir svarīgi to iemācīties.

Ar jēgpilniem, daudzveidīgiem uzdevumiem un pedagoga atbalstu saprotam to, ka pedagogs piedāvā rūpīgi izraudzītus, jēgpilnus, daudzveidīgus uzdevumus, kas palīdz bērnam sasniegt rezultātu, un sniedz mērķtiecīgu atbalstu. Uzdevumi ir saistīti ar bērna ikdienas dzīvi, tie ir saprotami, rada interesi, un, tos veicot, bērns paplašina savu pieredzi.

Ar attīstošu atgriezenisko saiti saprotam bērnam nodrošinātu iespēju saņemt pedagoga skaidrojumu un vērtējumu par viņa mācīšanās procesu un sasniedzamo rezultātu. Atgriezeniskā saite palīdz bērnam saprast savu progresu mācību satura apguvē un nākamajos soļus, lai apgūtu plānoto.

Ar bērna domāšanu par savu mācīšanos saprotam to, ka pedagogs regulāri rosina bērnus domāt par savu domāšanu, rosina uzņemties atbildību par savu mācīšanos un izzināt sevi

mācību procesā. Tā ir apzināta mācīšanās, dodot mācību procesā bērnam iespēju izvēlēties, lai atbilstīgi savām spējām un vajadzībām vadītu savu mācīšanos.

Lai izmantotu dziļās mācīšanās elementus, pedagogam ir jāplāno mācību process uz konkrētiem sasniedzamajiem rezultātiem bērnam, paredzot mācīšanās aktivitātes to sasniegšanai un nosakot, kā varēs redzēt, ka rezultāts ir sasniegts.

Lai īstenotu dziļo mācīšanos, ir ieteicamas **trīs rotaļdarbības daļas**: aktualizācija, apjēgšana un refleksija jeb nostiprināšana.

Aktualizācijas daļā pievēršam bērna uzmanību jaunajam tematam, piedāvājam problēmu, radām interesi un motivāciju to izzināt, bērnam saprotami pārrunājam arī mācību mērķus jeb sasniedzamos rezultātus. Sākumā sarunā ar bērniem noskaidrojam, kāda ir bērnu pieredze par jauno tematu, lai vēlreiz nemācītu to, ko bērns jau zina un prot.

Apjēgšanas daļā piedāvājam jauno informāciju un vidi jaunas prasmes apguvei, dodot iespēju mēģināt, pārbaudīt, lietot citā situācijā. Šajā daļā regulāri ir jāsniedz atgriezeniskā saite par bērna darbību, uzslavējot un nosaucot konkrēto sasniegumu un atbalstot, virzot bērna darbību uz nākamā sasnieguma soli.

Refleksijas jeb nostiprināšanas daļā pārrunājam, ko bērni jaunu ir uzzinājuši, vārdiski noformulē-

jam ziņu. Šajā daļā arī katrs bērns novērtē, cik tālu viņš ir ticis savā mācīšanās procesā, kas viņam izdevies, kas turpmāk jādara, neaprobežojoties ar „patika” un „nepatika” vērtējumu.

Pirmskolas mācību procesā dziļās mācīšanās un tai atbilstīgās rotaļdarbības norisē ir paredzēts izmantot apkārtējo vidi un reālus materiālus, kas sastopami apkārtējā vidē un ko bērni izmanto ikdienas dzīvē. Tāpēc palielinās to mācību līdzekļu, kas saistīti ar reālo dzīvi, nozīme.

Lai bērni apgūtu caurviju prasmes un kopā ar tām arī pamatprasmes – valodas, matemātiskās, dabaszinātņu un citas, šajā mācību gadā tiek veidoti mācību līdzekļi, kuri tiks apbēti pirmskolas izglītības iestādēs un skolās. Jau pašlaik skolotājiem ir pieejami mācību materiāli, kas ir un būs izmantojami, īstenojot jauno mācību saturu. Tādi ir Rēzeknes novada globālās izglītības projektā „Global Schools: EYD 2015 to embed Global Learning in Primary Education” iztulkoti un latviskoti mācību materiāli par bērniem ikdienā izmantojamām lietām.

Mācību materiāls „No meža līdz pat papīram” piedāvā iespēju bērnam interaktīvi, balstoties paša pieredzē, izsekot papīra tapšanai, rosīnāt domāt par dabas vides ilgtspējību un savas rīcības izvēli.

Mācību materiāls „Vannas pīlīte, kurp peldi tu?” palīdz, bērniem dar-

bojoties, izpētīt, kā plastmasa ietekmē mūsu dzīvi un kā varam to racionāli izmantot, lai saglabātu resursus.

Mācību materiāls „**Raibā tomātu pasaule**” sniedz iespēju bērniem iepazīt tomātu daudzveidību, izmantošanas iespējas no veselīga uztura skatpunkta, rosinot ražas novākšanas laikā tos izmantot uzturā un gatavot no tiem veselīgu pārtiku.

Šie mācību materiāli palīdz bēr-

niem attīstīt domāšanu un radošumu, novērtējot iegūto informāciju, pieņemot vērtībās balstītus lēmumus par savu rīcību un tiem atbilstīgi rīkojoties. Informācijas ieguve notiek sadarbībā ar citiem: sadzirdot, saprotot un sadarbojoties. Arī bērnu iesaiste piedāvātajās aktivitātēs pilnveido sadarbības un līdzdalības prasmi. Katrs bērns, veicot uzdevumus, mācās novērtēt savus sasniegumus

un apzināties, kas vēl ir jā dara, attīstot savu pašizziņas un pašvadības prasmi. Iegūstot informāciju digitāli, mācoties to kritiski novērtēt, bērns apgūst digitālo prasmi.

Mācību materiāli būs pieejami visiem pedagogiem Rēzeknes novada mājaslapā (<http://rezeknesnovads.lv/category/projekti/global-schools-macibu-materiali/>) un Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumos.

Bērnu izpratnes par globālās izglītības jautājumiem veidošana pirmskolā

TIJA ZĪRIŅA,

Dr. psych.,

Latvijas Universitātes profesore,

projekta „Global Schools” eksperte

Globālās izglītības jautājumi mūsdienās ir aktuāli ikvienā sabiedrībā. Jebkuram no vecākiem ir aktuāls jautājums, kā mūsu bērni dzīvos šajā strauji mainīgajā pasaulē, kā labāk šim pārmaiņām pielāgoties, ko darīt, lai bērni neciestu no tām. Šie jautājumi ietver cilvēktiesības, daudzveidību pasaulē, ilgtspējīgu attīstību, savstarpējo mijiedarbību, sociālo taisnīgumu, globālo pilsonību, konfliktu risināšanu un vispārcilvēciskās vērtības. Tādējādi apkārtējā vidē notiekošais ienāk pirmskolas izglītības iestādē un pedagogam rodas nepieciešamība to skaidrot bērniem viņu izpratnes līmenī. Lai veiksmīgi īstenotu šo mērķi, ir nepieciešama pedagoga veiksmīga sadarbība ar bērniem un viņu vecākiem.

Mūsdienās viena no visaktuālākajām problēmām ir cilvēku dažādība. Mums aizvien vairāk Latvijas sabiedrībā ienāk cilvēki ar citādu reliģiju, ādas krāsu, kā arī vērtību sistēmu. To visu redzot, bērni reizēm jūtas apjukuši un samulsuši, tāpēc ir nepieciešams pedagoga skaidrojums par pasaulē dzīvojošo cilvēku līdzību un atšķirību. Ir svarīgi bērniem to skaidrot jau pirmskolas vecumā, jo mūsdienu sabiedrība mainās, un līdzīgai ir jāmainās arī nosacījumiem, kā tajā labāk dzīvot un justies ikvienam

no mums. Viss pasaulē notiekošais ietekmē arī mūsu nelielo valsti, un globālās izglītības jautājumu savlaicīga apguve bērniem palīdzēs dzīvot šajā ne visai viendabīgajā sabiedrībā.

Globālās izglītības jautājumu izpratne bērniem būs noderīga, arī ceļojot vai pārceļoties dzīvot uz citu valsti, kur notiks sastapšanās ar citu kultūru un tradīcijām. Mūsu bērni ikdienā sastopas ar lielu informācijas apjomu gan televīzijā, gan internetā, kur pasaulē notiekošais tiek dažādi interpretēts. Tāpēc ir svarīgi, lai uztverto informāciju plašsaziņas līdzekļos bērns varētu pārrunāt ar ziņošu pedagogu vai vecākiem, tā palīdzot bērnam labāk saprast redzēto un dzirdēto.

Pirmskolas izglītības iestādē galvenais vērtību nesējs ir pedagogs, tāpēc viņa uzdevums ir sekot visiem sabiedrībā notiekošajiem procesiem, lai vienmēr varētu bērniem izskaidrot neizprotamo. Kā viena no veiksmīgākajām metodēm pirmskolā bērnu izpratnes par globālās izglītības jautājumiem veicināšanai ir projektu metode par kādu noteiktu tematu, piemēram, par vides saglabāšanas problēmām, kas ietver visu bērnu un vecāku aktīvu līdzdarbošanos. Veseluma pieeja iekļauj bērnu darbošanos dažādos darbības veidos: mūzikā, tēlotārdarbībā, runas attīstībā, matemātisko priekšstatu veidošanā. Pats galvenais – lai bērni tajā iesaistītos ar interesi un pozitīvām emocijām, jo

tas ir būtiskākais nosacījums, lai viss plānotais izdotos. Katrā tēmā ir svarīgi iekļaut tos aspektus, kas ir sastopami bērna tuvākajā un tālākajā apkārtnē. Bērni apgūst jaunas zināšanas par globālās izglītības jautājumiem, un šajā sadarbības procesā pedagogs var uzzināt arī, kas bērniem liekas neizprotams.

Globālās izglītības jautājumu apguvi ir svarīgi sākt ar bērniem zināmo, saprotamo. Būtiski ir arī bērnam pašam apzināties savu es, savu identitāti: apzinoties to, bērns vieglāk varēs izprast citu valstu iedzīvotāju kultūru un vērtības, jo vispirms tās varēs salīdzināt ar savējām. Bērna pieredze ir sākums visām jaunajām zināšanām, jo, tikai izzinot bērna pieredzi, pedagogs var saprast, kā pilnveidot bērna redzesloku un ko pievienot no savām zināšanām. Svarīga ir arī saikne ar vecākiem, jo tikai ciešā sadarbībā ar ģimeni bērnos var veidot vienotu izpratni par pasaulē notiekošo. Vecākiem ir svarīgi saņemt informāciju par to, ko bērni ir apguvuši pirmskolā, lai vēlāk mājās to visu varētu vēlreiz pārrunāt.

Globālās izglītības jautājumu apguve palīdzēs sagatavot bērnu dzīvei demokrātiskā valstī, kur cits citu cieņa un ar izpratni risina konfliktsituācijas, tā padarot labāku dzīvi gan sev, gan apkārtējai sabiedrībai. Tieši neiecietība pret dažādiem uzskatiem un vērtībām ir pamats daudzveidīgiem konfliktiem mūsdienu pasaulē.

LIELDIENAS GAIDOT

Scenārijs

ILUTA TIHOMIROVA,
Balvu pirmsskolas izglītības iestādes
„Sienāzītis” mūzikas skolotāja

Mērķis: radīt bērnos pozitīvas
emocijas, gaidot Lieldienas.

Uzdevumi:

radīt bērnos izpratni par Lieldie-
nām;

pilnveidot prasmi veidot dialogus;
vingrināties iejusties dažādos ska-
tuves tēlos, spēlējot teātri, dziedot
dziesmas;

audzināt draudzības jūtas, prieku
par savu uzstāšanos darīt citus lai-
mīgus.

Darbojas: Zaķu māte, zaķēni, asni-
ņi, vizbulītes, Saules zaķēni, Taurenis.

*Zāle rotāta pavasarīgi. Zāles vienā
stūrī, paslēpušies aiz uzzīmētas zāli-
tes, guļ asniņi, turpat, netālu, astītes
gaisā paslējuši, guļ zaķēni.*

*Ienāk mūzikas skolotāja un no-
dzied Vitas Siliņas dziesmu „Lieldienu
rītiņā”.*

*Zaķu mamma ar pūpolzaru rokās
pienāk pie zaķīšiem un imitē pāršanu.*

Zaķu māte:

Apaļš kā pūpols,
 Apaļš kā pūpols,
 Veselība iekšā,
 Slimība ārā!
 Veselība iekšā,
 Slimība ārā!

Nu mostieties, mostieties! Lieldienas jau tuvojas! Laiks krāsot olas.

Zaķi izstaipās un, mūzikai skanot, nostājas puslokā.

Dziesma „Švik, švāk, zaķi nāk”, Vitas Siliņas mūzika.

1. zaķis: Labi, ķersimies pie darba! Krāsosim olas, dzeltenas kā Saulīte!

2. zaķis: Kāpēc dzeltenas? Man labāk patik zaļā krāsa. Krāsosim zaļas!

3. zaķis: Nekā – es gribu krāsot zilas!

4. zaķis: Iesim visi uz pļavu! Ko satiksim, tam pajautāsim, kura krāsa ir pati skaistākā.

*Skatot mūzikai, zaķi dodas tālāk.
 Sakustas asniņi.*

1. asniņš: Hei, lienam laukā! Man liekas – pavasaris ir klāt!

2. asniņš: Man arī tā liekas. Saulīte jau kādu brīdi kutina man degungalu.

1. asniņš: Tā zeme ir tik cieta! Man laikam ir puns pierē.

3. asniņš: Vai sāk līt pavasara lietutiņš?

Zaķu māte: Iesim padejot pa peļķēm!

Deja: skanot mūzikai, zaķi sāk deju ar akmentiņiem. Nostājas puslokā.

2. zaķis: Labrīt, asniņi! Mēs gribam krāsot Lieldienu olas visskaistākajā krāsā, bet nezinām, kura tā ir.

Asniņi (visi kopā): Nu, protams, zaļā!

5. zaķis: Paldies par padomu! Pajautāsim vēl kādam.

Dziesma „Sauls zaķēns”, A. Siliņas mūzika.

Sauls zaķēni (iedejo): Mēs esam Sauls zaķēni!

1. zaķis: Labdien, Sauls zaķēni! Mēs gribam krāsot Lieldienu olas, bet nezinām, kura krāsa ir pati skaistākā. Varbūt jūs zināt?

Sauls zaķēni: Nu, protams, ka tā ir dzeltenā – Saulītes krāsa.

1. Sauls zaķis: Pavasarī visas pļavas ir pilnas ar Sauls meitiņām.

2. Sauls zaķis: Pienenes, pieneņes, tās visas taču ir dzeltenas!

4. zaķis: Paldies par padomu! Pajautāsim vēl kādam.

Sauls zaķēni aizdejo ar asniņiem.

Dziesma „Lūk, pirmās vizbulē zied!”, Vitas Siliņas mūzika.

Vizbulētes (iedejo): Mēs esam zilās vizbulētes!

4. zaķis: Vizbulētes zilacītes! Mēs gribam krāsot Lieldienu olas. Sakiet, kura krāsa ir visskaistākā!

Vizbulētes: Tā noteikti ir zilā krāsa. Paskatieties debesīs – tās taču ir tik zilas!

Zaķi: Paldies, vizbulētes!

4. zaķis: Asniņi teica, ka jākrāso zaļas!

6. zaķis: Saules zaķēni teica, ka jākrāso dzeltenas!

7. zaķis: Bet vizbulētes teica, ka jākrāso zilas!

Zaķi (kopā): Ko tad mēs darīsim?

Dziesma „Dejo, taurenīt!”, Anitas Ozolas mūzika.

Taurenis (iedejo): Ko jūs te stāvat? Saulīte jau gabalā, bet jūs vēl neesat sākuši krāsot Lieldienu olas!

4. zaķis: Mēs nevaram izlemt, kura krāsa ir pati skaistākā!

Taurenis: Kāpēc jākrāso vienā krāsā? Krāsojiet visas varavīksnes krāsās! Cik skaisti un raibi ir arī mani spārniņi!

Zaķi (kopā): Paldies, Taurenīt! Tagad mēs zinām – krāsosim raibas Lieldienu oliņas. Tās būs visskaistākās!

Dziesma „Pavasara dziesmiņa”, Veltas Siliņas teksts.

*Bērni izrādes noslēgumā paklanās.
 No zāles pirmie iziet zēni, pēc tam – meitenes.*

